

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 48/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle perhehoitolaiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä marraskuuta 2014 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle perhehoitolaiksi (HE 256/2014 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 54/2014 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Marjo Lavikainen ja hallitussihteeri Liisa Holopainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kirsti Kurki-Suonio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- ryhmäpäällikkö Eine Heikkinen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- sosiaalihuollon ylitarkastaja Marita Uusitalo, Itä-Suomen aluehallintovirasto

- erikoistutkija Tarja Heino, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- sosiaalityön esimies Päivi Sihvo, Vantaan kaupunki
- johtava sosiaalityöntekijä Tarja Pitkänen, Siilinjärven kunta
- perhehoidon koordinaattori Kirsi Ollonqvist, Varsinais-Suomen perhehoitoyksikkö
- erityisasiantuntija Aila Puustinen-Korhonen, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Tanja Salisma, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- erityisasiantuntija Marianne Lindqvist, Lastensuojelun Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Pirjo Hakkarainen, Perhehoitoliitto ry
- puheenjohtaja Kari Kokko, Ammatillisten Perhekotien Liitto ry
- kehittämispäällikkö Paula Marjomaa, Pelastakaa Lapset ry
- toiminnanjohtaja Satu Helin, Vanhustyön keskusliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- Oulun kaupunki
- Kehitysvammaliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi perhehoitolaki. Sillä korvattaisiin voimassa oleva perhehoitajalaki ja eräät sosiaalihuoltolain perhe-

hoitoa koskevat säännökset. Perhehoitoa järjestetään lastensuojelussa ja vammaisten sekä ikäkäiden henkilöiden palveluissa.

Esityksen mukaan perhehoitoa olisi jatkossa mahdollista antaa perhehoitajan kodin lisäksi myös perhehoidossa olevan kotona. Perhehoidon järjestämisen tulee perustua hoidettavan tarpeisiin. Perhehoidon monimuotoistaminen mahdollistaa perhehoidon räätälöinnin hoidettavan edun mukaisesti.

Esityksessä on erotettu perinteinen toimeksiantosopimus sopimuksesta perhehoidon järjestämisestä, joka on käsitteenä uusi termi perhehoidossa käytettävistä sopimuksista. Esityksellä pyritään selkiyttämään perhehoidon sopimuksia. Toimeksiantosopimus tehdään silloin, kun

perhehoitoa koskeva sopimus tehdään suoraan kunnan tai kuntayhtymän ja perhehoitajan välillä. Sopimus perhehoidon järjestämisestä tehdään silloin, kun kunta tai kuntayhtymä ostaa perhehoidon palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Kunta tai kuntayhtymä solmii sopimuksen siinä laajuudessa kun tilanteeseen nähden on tarpeellista.

Tavoitteena on selkeyttää myös sitä, miten perhehoidossa tapahtuneista muutoksista ilmoitetaan sekä miten perhekotia valvotaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen tavoitteena on koota yhteen lakiin perhehoitoa koskevat sosiaalihuoltolain ja perhehoitajalain säännökset ja tarkentaa niitä. Esitys perustuu hallitusohjelmaan, jonka mukaan perhehoitoa kehitetään ja siinä pyritään ottamaan huomioon myös väestön ikääntymisestä syntyvät tarpeet.

Valiokunta pitää esitystä kannatettavana. Valiokunta on kiirehtinyt perhehoitoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta sekä perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjelman laatimista (StVM 55/2010 vp), jotta varmistettaisiin perhehoidon kokonaisvaltainen ja systemaattinen kehittäminen. Valiokunta pitää hyvänä, että perhehoidosta säädetään uusi laki, johon kootaan nykyisin hajallaan olevat perhehoitoa koskevat säännökset, ja siten vahvistetaan perhehoidon asemaa osana palvelujärjestelmää. Uusi laki helpottaa ja yhtenäistää kunnissa tehtävää perhehoidon järjestämis- ja kehittämistyötä.

Perhehoidon vahvuus laitoshoidon verrattuna on hoitopaikan kodinomaisuus, mahdollisuus pysyviin läheisiin ihmissuhteisiin sekä perusturvallisuuden sekä sosiaalisten suhteiden edistämiseen. Lastensuojelun sijaishuollossa lähtökohta on, että sijaishuolto järjestetään ensisijaisesti muuna kuin laitoshuoltona (lastensuojelulain 50 §). Alueellisesti pääsy perhehoitoon kuitenkin vaihtelee vielä paljon. Myös

vammaisten lasten oikeutta tavalliseen lapsuuteen ja turvalliseen kasvuympäristöön voidaan tukea perhehoitoa lisäämällä. Vanhustenhoidon kysynnän kasvaessa on hyvä, että perhehoitoa on ryhdytty eri puolilla maata kehittämään aiempaa selkeämmin pitkäaikaista laitoshoidon korvaavaksi vanhusten hoitomuodoksi. Valiokunta katsoo, että perhehoidon laajentuessa lainsäädännön rinnalle olisi hyvä saada kunnille valtakunnallista ohjeistusta perhehoidon toteuttamisesta, jotta perhehoidon kokonaisvaltainen kehittäminen varmistetaan.

Perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistus on valtiontaloudellisista syistä esitetty tehtäväksi niin, ettei se lisää julkisia menoja. Tämä tarkoittaa, että monet sellaiset toimet, jotka parantaisivat perhehoitajien asemaa ja helpottaisivat hoitajien työtä, jäävät tässä yhteydessä toteuttamatta. Perhehoitajien sosiaaliturvan ja lakisääteisten vapaiden kehittäminen samoin kuin perhehoidon laadun vahvistaminen parantamalla perhehoidon tukea olisivat tärkeitä toimenpiteitä, mutta vaatisivat määrärahojen lisäämistä valtion talousarvioon.

Perhehoidosta sopiminen

Esityksessä on erotettu perinteinen toimeksiantosopimus ja sopimus perhehoidon järjestämisestä. Kunta laatii asiakkaan kanssa yhdessä asiakassuunnitelman, ja jos siinä sovitaan perhe-

hoidosta, kunta tekee sopimuksen perhehoitajan tai palvelun järjestäjän taikka tuottajan kanssa. Sopimus perhehoidon järjestämisestä tehdään silloin, kun kunta ostaa palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Toimeksiantosopimus puolestaan on tarkoitettu kunnan/kuntayhtymän ja yksittäisen perhehoitajan/perhehoitajaparin välille solmittavaksi. Se ei ole työsopimus, joten myöskään vastaavia työsuhde-etuksia ei ole kuin mitä työsuhhteissa olisi.

Lakiehdotuksen mukaan perhehoitoa voidaan jatkossa antaa paitsi perhehoitajan myös hoidettavan kotona. Valiokunta huomauttaa, että hoidettavan kotona tapahtuvan perhehoidon mahdollisesti yleistyessä rajanveto omaishoidon tukeen, kotipalveluun tai henkilökohtaiseen avustajapalveluun voi käytännössä aiheuttaa ongelmia, koska näitä koskevat erilaiset säännökset. Valiokunta toteaa, että perhehoitokäsitteen laajentamisen ei tule sulkea pois asiakkaan mahdollisuutta muuhun asiakkaan kotona annettavaan hoivaan. Annettavan hoidon ja hoitopaikan valinnan tulee aina määräytyä hoitoa tarvitsevan edun mukaisesti.

Lakiehdotuksen mukaan kunnan ja perhehoitajan välillä tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan muun muassa perhehoitajalle annettavasta työohjauksesta ja koulutuksesta sekä yhteistyöstä hoitajan ja kunnan välillä. Valiokunta tähdentää, että perhehoitajien kanssa on tärkeää sopia myös siitä, millaista kasvatuksellista tukea tai tukea arjesta selviytymiseen perhehoitaja saa hoitotyön onnistumiseksi ja työssä jaksamiseksi.

Perhehoidon palkkiot

Perhehoidon palkkio on sovittavissa sen mukaan, miten vaativaa perhehoidossa olevien hoito on. Laki määrittää vain palkkion vähimmäistason. Kun sijoitus on kunnan päätettävissä, kunnat määrittelevät sen, kenelle perhehoito on soveltuva ja minkä verran hänen hoidostaan maksetaan perhehoitajalle. Iso osa kunnista on jo tälläkin hetkellä määrittänyt hoitopalkkiot useampaan luokkaan hoidon vaativuuden perusteella. Valiokunta pitää tärkeänä, että palkkioita valtakunnallisella ohjeistuksella yhdenmukais-

tettaisiin perhehoitajien yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Hoidettavien määrä

Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan perhekodissa voi olla hoidettavana enintään neljä henkilöä hoitajan taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset sekä erityistä huolenpitoa tai hoitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Ammatillisessa perhekodissa saadaan hoitaa enintään seitsemää henkilöä, jos hoidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä ja ainakin yhdellä heistä on laissa edellytetty koulutus. Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan erityisistä syistä hoidettavien määrästä voidaan poiketa.

Valiokuntakäsittelyssä on tuotu esiin huoli siitä, että hoidettavien määrän rajausta saattaa vähentää perhehoidon saatavuutta. Huoli perustuu siihen, että mikäli ehdotettu mitoitus tulee voimaan, estetään niiden perheiden mahdollisuudet ryhtyä sijaisperheeksi, joista kumpikin vanhemmista haluaisi jäädä kotiin päätoimisiksi toimeksiantosuhteisiksi perhehoitajiksi. Neljän lapsen tai nuoren perhehoidosta saatavat alimmat hoitopalkkiot eivät takaa toimeentuloa kummallekin kotiin jäävälle sijaisvanhemmalle.

Valiokunta toteaa, että perheessä hoidettavien lasten enimmäismäärän rajausta on tehty lapsen edun näkökulmasta. Lapset tarvitsevat erilaista hoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa kuin täysi-ikäiset. Usein perhekotiin on sijoitettu lapsia useammasta eri perheestä. Sijoitettavat lapset tulevat hyvin erilaisista taustoista, ja heillä on usein takanaan traumaattisia kokemuksia, jotka lisäävät hoidon vaativuutta. Kun lastensuojelussa on pyrkimys avohuollon tukitoimin vähentää lasten huostaanottoja, merkitsee se sitä, että sijoitettavat lapset ovat entistä vaikeahoitoisempia. Lapsen etua puoltaa vahvasti se, että hän voi saada riittävästi aikuisten aikaa ja huolenpitoa samoin kuin läheisiä ihmissuhteita, jotka vahvistavat hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia taitojaan ja auttavat toipumaan mahdollisesta kaltoin kohtelusta.

Useissa kunnissa on jo nykyisin käytäntönä, että perhehoitoon sijoitetaan enintään neljä lasta tai nuorta. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen

tekemän selvityksen mukaan tällä hetkellä yhdessä perhekodeissa hoidetaan keskimäärin alle kahta lasta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan saatavilla ei ole kattavia tilastoja siitä, paljonko on perhekoteja, joihin on sijoitettu enemmän kuin neljä lasta tai nuorta. Arvio kuitenkin on, ettei näitä perhekoteja ole lukumääräisesti paljon, koska yli neljän lapsen sijoittaminen perhekotiin ei ole tyypillistä, ellei kyse ole ammatillisesta perhehoidosta.

Valiokunta korostaa, että lakiehdotuksessa määritellyt poikkeamisperusteet (9 §) mahdollistavat sen, että perhekotiin voidaan samanaikaisesti sijoittaa myös pääsääntöä enemmän lapsia. Perhehoitoon voidaan esityksen mukaan jatkossakin sijoittaa sisarusksia, vaikka tällöin ylittyisi neljän hoidettavan raja.

Nykyisen sosiaalihuoltolain mukaan perhehoidossa voidaan hoitaa kaikkien asiakasryhmien osalta neljää henkilöä ja, jos on kaksi hoitajaa, jotka omaavat edellytetyn koulutuksen, ovat he voineet hoitaa enintään seitsemää henkilöä. Jatkossakin laissa voitaisiin samoin edellytyksin hoitaa seitsemää henkilöä, jos kyse on täysi-ikäisistä hoidettavista. Lasten osalta on kuitenkin pidetty tärkeänä lapsen edun toteutumiseksi, että perhehoidossa voidaan lähtökohtaisesti hoitaa enintään neljää lasta tai nuorta. Mikäli muutoin hoidetaan useampaa kuin neljää lasta, kyseeseen tulisi ammatillinen perhehoito, joka turvaisi tämän isomman lapsimäärän hoitoon vahvemman ammatillisen osaamisen ja olisi vahvemmin valvottua.

Valiokunta pitää tärkeänä, ettei perhehoidossa olevien lasten hoitosuhde katkea uuden mitoitusta koskevan säännöksen johdosta. Tästä syystä valiokunta jäljempänä ehdottaa voimaantulosäännöksen muuttamista niin, että ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua niin pitkään kuin hoidon tarve sitä edellyttää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uuden perhehoitolain vaikutuksia perhehoidon eri muotoihin ja sen saatavuuteen sekä kuntien kustannuskehitykseen seurataan ja seurannan perusteella arvioidaan säännösten toimivuutta sekä esityksen tavoitteiden toteutumista (*Valiokunnan*

lausumaehdotus). Valiokunta pitää myös tarpeellisena, että lakia toimeenpantaessa sekä sen seurannan ja arvioinnin tueksi kehitetään perhehoitoa entistä paremmin kuvaavia indikaattoreita.

Yksityiskohtaiset perustelut

6 §. Perhehoitajan kelpoisuus. Pykälän 1 momentissa säädetään perhehoitajan kelpoisuudesta sekä siitä, että ennen perhehoitajaksi ryhtymistä henkilön on suoritettava ennakkovalmennus. Nykyään ammatillisille perhekodeille ei ole tarjolla ennakkovalmennusta eikä sitä edellytetä heiltä. Ennakkovalmennuksen edellyttäminen ammatillisilta perhehoitajilta voisi tarkoittaa kustannusten nousua. Tästä johtuen valiokunta ehdottaa, että 1 momentissa säädetään vain perhehoitajaksi hyväksyttävän henkilön soveltavuudesta ja momentin loppuosa siirretään pykälän 2 momentiksi, jossa säädetään toimeksiantosopimuksella toimivan perhehoitajan velvollisuudesta suorittaa ennakkovalmennus. Tällöin pykälän 2 momentti muuttuu 3 momentiksi.

8 §. Ammatillisessa perhekodeissa hoidettavien määrä. Edellä 6 §:ään ehdotetun muutoksen vuoksi säädösviittausta muutetaan.

16, 17 ja 18 §. Hallituksen esityksessä hoitopalkkion, kulukorvauksen sekä käynnistämiskorvauksen euromäärät ovat vuoden 2014 tasossa. Valiokunta ehdottaa niiden tarkistamista vuoden 2015 tasoon.

22 §. Valvonta. Pykälän 1 momentissa säädetään valvontavelvollisuudesta sekä tarkastusten tekemisestä perhehoitopaikassa. Perustuslaki-valiokunta on lausunnossaan katsonut, että pykälän 1 momentin toista virkettä on muutettava siten, että tarkastus asunnossa voidaan toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Lisäksi laista tulee käydä riittävällä tarkkuudella ilmi myös ne perusoikeuksien turvaamiseen liittyvät seikat, joiden valvomiseksi tarkastus voidaan

toimittaa asunnossa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

23 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan perhehoitajalla voi olla hoidettavana enintään neljä henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset sekä muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan lukien, ellei 9 §:n mukaisia erityisiä syitä ole lukumäärästä poikkeamiseen. Lapsia voi nyky säännösten mukaan olla kuitenkin sijoitettuna joissakin perheissä enemmän kuin neljä. Valiokunta ehdottaa, että lakiin lisätään siirtymäsäännös, jolla turvataan nykyisin perhekodeissa sijoitettuna olevien lasten hoidon jatkuvuus. Ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua lain voimaan tultua niin pitkään, kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen johdosta myös voimaantulosäännöksen 3 momenttia on muutettava. Momentti siirtyy muutettuna 4 momentiksi.

2.—6. lakiehdotus

Valiokunta ehdottaa muutoksia lakeihin, joissa on viitattu perhehoitajalakiin tai sosiaalihuoltolain perhehoitoa koskeviin säännöksiin ja joihin on tarpeen lisätä viittaus perhehoitolakiin.

Valiokunnan muutosehdotukset

Perhehoitolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—5 §
(Kuten HE)

7. lakiehdotus

Uusi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) on tulossa voimaan 1.4.2015 samaan aikaan uuden perhehoitolain kanssa. Sosiaalihuoltolaista kumoutuu tällöin 41 §, jota korvaava säännös on ehdotettu säädettäväksi laissa sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä. Mainittu lakiehdotus sisältyy hallituksen esitykseen HE 108/2014 vp, joka on eduskunnan käsiteltävänä, mutta jonka käsittely saattaa aikataulusyistä jäädä kesken vaalikauden päätyessä. Jotta mainittu pykälä pysyisi voimassa, valiokunta ehdottaa sosiaalihuoltolain 61 §:n muuttamista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uusi 2.—7. lakiehdotus (Valiokunnan uudet lakiehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

6 §

Perhehoitajan kelpoisuus

Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilö-

kohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. (*Poist.*)

Ennen 10 §:ssä tarkoitettun toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. (Uusi)

Ammatillisessa perhehoidossa edellytetään 1 momentissa säädetyn lisäksi olevan vähintään kaksi perhehoitajaa, joista ainakin yhdellä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista on tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä.

7 §
(Kuten HE)

8 §
Ammatillisessa perhehoidossa hoidettavien määrä

Ammatillisessa perhehoidossa saadaan hoitaa samanaikaisesti enintään seitsemää henkilöä, jos perhehoidossa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin yhdellä on 6 §:n 1 momentissa ja yhdellä 3 momentissa säädetty kelpoisuus. Samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt lasketaan mukaan enimmäismäärään.

9—15 §
(Kuten HE)

16 §
Hoitopalkkio

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (*hoitopalkkio*). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 686,25 euroa. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön

hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne.

(2—4 mom. kuten HE)

17 §

Kustannusten korvaaminen

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus (*kulukorvaus*), kuitenkin vähintään 410,66 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa, jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu. Kulukorvaus voidaan erityisestä syystä maksaa myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä.

(2—4 mom. kuten HE)

18 §

Käynnistämiskorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista korvaus (*käynnistämiskorvaus*), jonka suuruus on perhehoidossa olevaa henkilöä kohti enintään 2 916,43 euroa.

19—21 §
(Kuten HE)

22 §

Valvonta

Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi tarkastaa perhehoitopaikan tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. *Pysyväisluonteiseen*

asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

(2—4 mom. kuten HE)

23 §

Voimaantulo

(1 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään, ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustu-

va perhehoito voi jatkua lain voimaan tultua niin pitkään, kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää. (Uusi)

(3 mom. kuten HE 2 mom.)

Kunnan tai kuntayhtymän on *mul*ta kuin 2 momentissa tarkoitetuilta osin ryhdyttävä toimenpiteisiin ennen (*poist.*) lain voimaantuloa tehdyn perhehoitoa koskevan sopimuksen tarkistamiseksi siten, että se vastaa tämän lain säännöksiä viimeistään kolmen kuukauden kulluttua tämän lain voimaantulopäivästä.

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

2.

Laki

lastensuojelulain 56 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 56 § seuraavasti:

56 §

Sijaishuollon järjestäminen perhehoitona

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Perhehoitoon sovelletaan, mitä *perhehoito-* laissa (/) säädetään.

3.

Laki

kunnallisen eläkelain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnallisen eläkelain (549/2003) 3 §:n 2 momentin 1 kohta seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____

Eläketurvan piiriin kuuluu myös:

1) perhehoitaja, joka on tehnyt jäsenyhteisön kanssa *perhehoitolain* (/) 10 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen (*perhehoitaja*);

4.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 15 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 542/2012, seuraavasti:

15 §

Palkansaajan vakuutusmaksuvelvollisuus

6) perhehoitaja, joka on tehnyt *perhehoitolain* (/) 10 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, maksuvelvollisia eivät ole seuraavat henkilöt:

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____

5.

Laki

ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan 1 momentissa tarkoitettuihin asioihin sen lisäksi, mitä niistä säädetään:

- 1) sosiaalihuoltolaissa (1301/2014);
- 2) terveydenhuoltolaissa (1326/2010);
- 3) omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005);
- 4) *perhehoitolaissa* (/); (*Uusi*)
- 5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987);

6) kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977);

7) päihdehuoltolaissa (41/1986);

8) mielenterveyslaissa (1116/1990);

9) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000);

10) potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992);

11) yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011);

12) yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 4 §:n 3 momentti seuraavasti:

4 §

Toimintaedellytykset

Henkilöstön mitoitukseen ja kelpoisuusvaatimukseen sovelletaan perhekodin osalta *perhehoitolain* (/) 6 §:ää ja päivähoiton osalta,

mitä lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) 5 §:ssä ja sen nojalla säädetään. Lastensuojelun laitoshuollon henkilöstön vähimmäismäärään sovelletaan lastensuojelulain (417/2007) 59 §:ää ja kelpoisuusvaatimukseen mainitun lain 60 §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

sosiaalihuoltolain 61 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 61 §:n 2 momentti seuraavasti:

61 §

Voimaantulo

27 e, 40 ja 41 § sekä 5 ja 8 luku jäävät kuitenkin voimaan.

Tällä lailla kumotaan sosiaalihuoltolaki (710/1982). Kumotun lain 2 luku, (poist.) 27 d,

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri

väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen.

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Anneli Kiljunen /sd
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Ari Jalonen /ps
Johanna Jurva /ps
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /kok
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Hanna Mäntylä /ps

Mikael Palola /kok
Terhi Peltokorpi /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Hanna Tainio /sd
Raija Vahasalo /kok
Ulla-Maj Wideroos /r
Erkki Virtanen /vas
vjäs. Anne Louhelainen /ps
Aila Paloniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Monimuotoisesti järjestetty perhehoito antaa paljon mahdollisuuksia sekä lastensuojelun, pitkäaikaissairaiden, vammaisten ja kokoaikaista hoitoa ja hoivaa tarvitsevien vanhusten turvallisen ja inhimillisen hoidon järjestämiseksi.

Olemme pettyneitä siihen, että hallituksen perhehoitolakiesitys heikentää tavoitetta lisätä perhehoitoa Suomessa. Esitys ei mahdollista entisen sosiaalihoitolain mukaista toimeksiantosuhteista perhehoitoa niin kutsutussa tavallisessa sijaisperheessä, jossa perhehoidosta vastaa kaksi perhehoitajaa, joista ainakin toisella on vaadittava kokemus ja soveltuva koulutus tehtävään. Hoidettavia on tähän saakka voinut tällaisessa sijaisperheessä olla maksimissaan seitsemän.

Hallituksen esityksen mukaan sijoitettavia lapsia ja nuoria voi sijaisperheessä olla enää maksimissaan neljä perheen alle kouluikäiset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan lukien. Tästä seuraa se, että sijaisperhettä (tavallinen perhe, ei ammatillinen perhekoti) tarvitsevat lapset eivät pääse sijaisperheeseen, koska yli neljän sijoitetun lapsen ja nuoren sijaisperheet eivät ole jatkossa käytettävissä. Niiden sijaisperheiden, joissa kumpikin sijaisvanhempi olisi halukas jäämään kotiin päätoimiseksi perhehoitajiksi ja lapsen edun mukaisesti vastaamaan sijoitetun lapsen tarpeisiin, toimiminen ei ole mahdollista, koska neljästä sijoitetusta lapsesta saatava hoitopalkkio ei riitä toimeentuloksi kahdelle päätoimiselle perhehoitajalle.

Ehdotamme, että mietintöön sisältyvän perhehoitolain 7 §:n muutetaan siten, että perhekodissa, joissa kumpikin sijaisvanhempi olisi päätoiminen perhehoitaja, voitaisiin hoitaa enintään kuutta lasta. Perhehoitajilla olisi vaadittava kokemus ja soveltuva koulutus. Tämä antaisi mahdollisuuden kunnille sijoittaa näihin perheisiin nykyiseen tapaan lapsia ja nuoria kunnan teke-

män arvioinnin, hyväksynnän ja riittävän tarjottavan tuen mukaisesti. Hallituksen esityksessä lapsia saisi olla korkeintaan neljä.

On kuntia ja kaupunkeja, jotka eivät sijoita neljää enempää sijaisperheeseen, vaikka niillä on ollut siihen mahdollisuus entisen sosiaalihoitolain mukaan. Mutta on myös niitä kaupunkeja ja kuntia, joilla on isompia sijaisperheitä. Kunta päättää siis itse, kuinka isoja/pieniä sijaisperheitä se käyttää. Vaikka lakiesityksen 7 § antaisi mahdollisuuden sijoittaa kuusi lasta tai nuorta yhteen sijaisperheeseen, kuntien ei edelleenkaan tarvitse näin tehdä, vaan ne voivat rajata määrän esimerkiksi neljään.

Sijaisperhepaikkojen vähetessä kunnat joutuvat käyttämään sijaisperhehoidon tilalla ammatillista perhehoitoa tai laitoshoidoa, vaikka se ei olisi lapsen edun mukaista. Tästä seuraa kunnille huomattavasti lisää kustannuksia. Perhehoitolakiesityksen piti olla kustannusneutraali, mutta sitä se ei nyt todellakaan ole. Myös valtiovarainministeriön lausunto sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukselle kiinnittää huomiota siihen, että toimeksiantosuhteisen perhehoidon korvaaminen muilla palveluilla nostaa kustannuksia.

Sijaisperhehoito maksaa 22 000 euroa/vuosi/lapsi, ammatillinen perhekotihoito 60 000 euroa/vuosi/lapsi ja laitoshoidon 90 000 euroa/vuosi/lapsi. Mikäli sijaisperhepaikat vähenisivät 10 %:lla ja 660 lasta ja nuorta sijoitettaisiin ammatillisiin perhekoteihin sijaisperheen sijaan, kustannusten nousu kunnille olisi 25 milj. euroa. Mikäli heidät sijoitettaisiin laitoshoidon sijaisperhehoidon sijaan, kustannusten nousu kunnille olisi lähes 45 milj. euroa. Lapsen ja nuoren sijaishuolto paikka tulee aina valita lastensuojelulain 50 §:n mukaan lapsen tarpeiden perusteella. Mikäli sijaisperhepaikat vähenevät, tähän ei ole mahdollisuutta, jolloin ei voida toimia lastensuojelulain edellyttämällä lapsen edun mukaisella tavalla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2.—7. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 7 § muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset

7 §

Perhekodissa hoidettavien määrä

(1 mom. kuten StVM)

Perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään kuutta lasta tai nuorta perhekodis-

sa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina, mikäli perhehoidosta vastaa kaksi päätoimista, perhekodissa asuvaa perhehoitajaa. Heistä ainakin toisella tulee olla soveltuva ammatillinen koulutus ja riittävä kokemus. (Uusi)

Muussa kuin lastensuojelun perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään seitsemää henkilöä perhehoitajan alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina, mikäli perhehoidosta vastaa kaksi päätoimista perhekodissa asuvaa perhehoitajaa, joista ainakin toisella on soveltuva ammatillinen koulutus ja riittävä kokemus. (Uusi)

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2015

Juha Rehula /kesk
Aila Paloniemi /kesk

Terhi Peltokorpi /kesk
Outi Alanko-Kahiluoto /vihr

VASTALAUSE 2

Perustelut

Perussuomalaiset pitävät esitettyä uudistusta pääosin hyvänä. Katsomme kuitenkin, että lain valmistelussa ei ole otettu kokonaiskuvaa riittävästi huomioon, ja on mahdollista, että esitetyllä lakimuutoksella paitsi edistetään ammatillisen perhekotitoiminnan lisääntymistä myös vahvistetaan suurten toimijoiden monopoliaseman luomista markkinoille. Tämä ei mielestämme ole toivottava kehityssuunta. Katsomme, että perhehoito tulee olla aina ensisijainen vaihtoehto tilanteissa, joissa sille on aito tarve. Perhehoito koskettaa erityisen haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä: lapsia, nuoria, vammaisia ja vanhuksia. Heidän kohdallaan pidämme erityisen tärkeänä, että heille tarjottavat eri tukimuodot ovat aina lähtökohtaisesti inhimillisiä ja laadukkaita.

Perhehoito mielletään usein vain lastensuojelun yhdeksi tukimuodoksi. Sen käyttämisen ja tarpeen hoivan ja huolenpidon muotona myös monien muiden väestöryhmien kohdalla voidaan olettaa tulevaisuudessa lisääntyvän esimerkiksi väestön ikääntyessä.

Perhehoidon laadun varmistamisesta on huolehdittava. Lisäksi perhehoitajien riittävä osaaminen ja erikoistuminen on taattava yhtenäisillä kansallisilla kriteereillä ja koulutuksella.

Mielestämme hallituksen esityksessä esitetty hoidettavien lukumäärä, joskin lakiin on kirjattu epämääräisesti siitä poikkeamisen mahdollisuudet, ei ole kannatettava. On hyvin erilaisia perhehoitoyksiköitä, ja katsomme, että jatkossakin on huomioitava erilaiset tilanteet. Lain kirjaukset, joissa poikkeamia hyväksyttäisiin eivät ole mielestämme selkeitä. Lain tulee aina olla riittävän täsmällistä, jotta sen liiallinen tulkinnanvaraisuus jäisi pois.

Kustannusvaikutuksia on pidetty neutraaleina. Katsomme kuitenkin, että tällaisenaan lailla on suuri riski johtaa kehitykseen, jossa kustannukset tulevat nousemaan. Lakiesityksen kustannusvaikutuksia tarkasteltaessa on otettava

huomioon esimerkiksi kodin lastensuojelun sijoittamisen kustannukset, jotka vaihtelevat suuresti sen mukaan, mihin lapsi on ns. sijoitettuna. Lastensuojelussa toimeksiantosuhteisen perhehoidon kustannukset lasta kohti ovat 22 000 euroa/v, ammatillisessa perhekotihoidossa 60 000 euroa/v ja laitoshoidossa 90 000 euroa/v. On myös esitetty arvioita, että lakiesityksen mukaisesti toimittaessa tarvitaan asiantuntijoiden mukaan noin 210 uutta sijaisperhettä. Mikäli kunnat eivät saa rekrytoitua tarvittavia sijaisperheitä ja lapset sijoitetaan ammatillisiin perhekoteihin, nousevat kustannukset jopa noin 24 miljoonalla eurolla nykyisestä.

Eräiden arvioiden mukaan lasten ja nuorten kodin ulkopuolisten sijoitusten taloudellinen kustannus on vuositasolla n. 700—800 miljoonaa euroa. On selvää, että niiden lasten ja nuorten kohdalla, jotka tarvitsevat aidosti kodin ulkopuolista sijoitusta tai muita tukitoimia, tulee kaikin tavoin paitsi pyrkiä siihen, että tukipalvelut ovat inhimillisiä, myös pyrkiä laskemaan kustannuksia. Katsomme, että tämä lakimuutos ei tule johtamaan toivottuun kehityssuuntaan vaan että se vaatii vielä jatkovalmistelua.

Perussuomalaiset edellyttävätkin, että sijaisperhehoidon saatavuus lastensuojelussa turvataan myös lakimuutoksen jälkeen. Erityisesti on syytä huomata, että kaikki lapset ja nuoret eivät tarvitse ammatillista perhehoitoa. Sijaishoitopaikka tulee aina valita lapsen ja nuoren tarpeiden mukaan.

Perhehoidon asiakaskunnan laajentuessa nykyisestä ja asiakkaiden tarpeiden ja hoivan ollessa eri ryhmissä hyvinkin erilaisia edellyttää onnistunut hoitosuhde ammattitaidon ja koulutuksen vahvaa ja jatkuvaa kehittämistä. Lisäksi pidämme oleellisena, että perhehoitajien jaksamista tuetaan.

Sijoittajakunta on velvollinen paitsi valvomaan tekemiensä sijoitusten onnistumista+--+* myös varmistamaan, että hoidettava saa toimeksiantosopimuksen mukaista palvelua. Perhekoti

puolestaan on velvollinen ilmoittamaan sijoittajakunnalle kaikista perhekodissa tehdyistä, asiakkaaseen mahdollisesti vaikuttavista muutoksista.

Perhehoidon toteutumista toimeksiantosopimuksen mukaisena valvoo ensisijaisesti hoidettavan sijoittajakunta. Sijoittajakunta varmistaa, että hoidettava saa lain mukaisen hoidon ja palvelut perhekodista myös silloin, kun perhekoti on toisessa, ns. sijoituskunnassa. Lakiehdotuksessa esitetään, että kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy voi sekä sijoittajakunnan että sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaava elin tarkastaa perhehoitopaikan laissa tarkoitettua toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä myös ennalta ilmoittamatta, ja tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksen yhteydessä on pidettävä pöytäkirjaa ja sen yhteydessä saa myös ottaa valokuvia.

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että tarkastukselle tulee olla perusteltu syy. Sellaisena voidaan pitää perhehoidossa hoidettavan omaa pyyntöä tai muuta kunnalle tullutta ilmoitusta, jossa epäillään perhekodissa olevan tarkastusta vaativia epäkohtia. Ilman tällaista perusteltua syytä tehtävä valvontakäynti sovitaan ennalta perhehoitajan kanssa.

On ymmärrettävää, että perhehoitoyksikkö on ihmisten koti, ja sitä tulee kaikin tavoin kunnioittaa. Kuitenkin perussuomalaiset katsovat, että kun kyse on erityisen haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, tulee heidän etunsa olla aina etusijalla. Valvovaa viranomaista voidaan pitää heidän edunvalvojinaan. On tilanteita, joissa etu vaatii yllättäen tehtäviä valvonta-

käyntejä, joista ei ilmoiteta etukäteen. Lisäksi on huomioitava, että kyseessä on myös verovaroin kustannettava hoivatyö, joka mielestämme vaatii erityistä ja tiukkaakin seuranta. Tämä on kaikkien osapuolten oikeusturvankin kannalta merkittävää. Erityisesti korostamme hoidon ja hoivan laadun seuranta niiden perhehoitoon sijoitettujen henkilöiden kohdalla, jotka eivät itse kykene pyytämään tarkastusta (esim. pienet lapset, muistisairaat vanhuksat tai vammaiset henkilöt) tai joilla ei ole läheisiä sitä pyytämässä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään 2 lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että lain kokonaisvaikutuksia seurataan ja erityistä huomiota kiinnitetään perhehoidossa ja ammatillisessa perhehoidossa olevien henkilöiden määrien kehitykseen. Lisäksi selvitetään, kuinka perhehoidon toteuttamiselle voidaan luoda entistä paremmat edellytykset, jotta sen mahdollisuudet laadukkaana ja inhimillisenä tukimuotona tulevat hyödynnettyä mahdollisimman hyvin.*
2. *Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen toimeenpanossa turvataan perhehoidon järjestämisen edellytykset osana palvelujärjestelmää.*

Helsingissä 18 päivänä helmikuuta 2015

Hanna Mäntylä /ps
Ari Jalonen /ps
Anne Louhelainen /ps